

**THE PLACE OF THE CONCEPT “SUBJECTIVE PUBLIC RIGHTS”
IN THE CONCEPTUAL APPARATUS OF ADMINISTRATIVE LAW
OF UKRAINE**

**МІСЦЕ КАТЕГОРІЇ «СУБ’ЄКТИВНІ ПУБЛІЧНІ ПРАВА»
В ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

Fedoruk N. S.

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Public Law
Yuriy Fedkovich Chernivtsy
National University
Chernivtsy, Ukraine*

Федорук Н. С.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного права
юридичного факультету
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Специфіку адміністративних прав особи сучасна наука адміністративного права визначає через категорію «суб’єктивні публічні права». В цьому контексті важливо визначити та проаналізувати її обсяг та місце в системі понять та категорій науки адміністративного права: чи є вона окремо науковою категорією адміністративного права – тобто такою, що використовується виключно в її межах, та відображає сутнісні риси її предмета, або ж вона має загальноправовий характер.

Для цього слід проаналізувати які існують види суб’єктивних публічних прав та якими спільними ознаками вони володіють.

В сучасній вітчизняній літературі суб’єктивні публічні права найчастіше класифікують за напрямками публічних відносин, в межах яких відбувається їх реалізація: права, пов’язані із участю громадян в управлінні державними справами (активне та пасивне виборче право, право на участь у здійсненні правосуддя, право на участь у здійсненні громадського контролю, тощо); право на звернення; право на мирні зібрання; право на свободу об’єднань; право на доступ до публічної інформації [1, с. 241; 2, с. 117-135; 3, с. 149-171].

Іноді зустрічаються інші способи класифікації суб’єктивних публічних прав з поділом їх на права: а) негативного типу, тобто можливості вимагати від представників влади припинення або невчинення дій, які можуть порушити основоположні права людини (приміром, право на повагу до приватного життя); б) позитивного типу,

тобто можливості пред'являти вимоги до держави з приводу задоволення власних потреб та інтересів (приміром, право на соціальний захист); в) активного типу, тобто можливості впливати на суб'єктів публічного адміністрування, брати участь у розробці і реалізації державної політики (приміром, право на звернення) [4, с. 41].

Спільною рисою зазначених видів суб'єктивних публічних прав є те, що вони реалізуються в публічно-правовій сфері. Проте їх аж ніяк не можна назвати суто адміністративними суб'єктивними правами особи. Значна частина із зазначених вище суб'єктивних прав є конституційними правами (право на свободу зібрань та об'єднань, пасивне та активне виборче право), або ж вони можуть встановлюватися нормами інших галузей права, крім адміністративного: так, право на доступ до публічної інформації або право на участь у здійсненні громадського контролю можуть бути елементами, наприклад, екологічно-правового статусу особи. Отже, виходить, що категорія «суб'єктивні публічні права» за такого її обсягу ніяк не може вважатися окремонауковою категорією адміністративного права, як її намагаються представити в сучасних дослідженнях.

На нашу думку, причинами такої ситуації є наявність наступні невіршені питання юридичної науки:

По-перше, на сьогодні існує проблема розмежування предметів правового регулювання адміністративного та конституційного права, на яку майже не звертають уваги ні науковці, ні юристи-практики. Особливо це стосується відносин, що виникають в процесі реалізації виконавчої влади, місцевого самоврядування та діяльності громадських об'єднань. Не має сумніву, що між конституційним і адміністративним правом існує тісний зв'язок, який полягає в тому, що конституційне право є провідною галуззю для всіх інших галузей права, оскільки їх норми повинні базуватися на принципах та нормах Конституції України та не суперечити їм. Конституційне право закріплює правові засади і принципи формування і функціонування всього механізму держави, визначає основні засади правового статусу особи. Отже, норми конституційного права є юридичною основою для розробки адміністративно-правових норм, зокрема, таких, що визначають основи адміністративно-правового статусу особи. Основна відмінність між конституційно-правовими та адміністративним відносинами полягає в тому, що конституційне право регулює політичний, а адміністративне – організаційний аспект діяльності публічної влади. Саме цей критерій повинен бути покладений в основу розмежування конституційно-правових та адміністративно-правових норм і відносин.

По-друге, на невизначеність із галузевою належністю конституційних та адміністративних відносин накладається проблема

підміни таких понять, як «суб'єктивне право» та «правовий механізм реалізації суб'єктивного права». Стосовно вищеперелічених суб'єктивних публічних прав часто складається ситуація, коли право належить до однієї галузі права, а механізм його захисту чи реалізації – до іншої. Не має сумнівів, що реалізація та захист більшості конституційних прав особи найчастіше відбувається адміністративно-правовими засобами. Найпростіший приклад – коли захист виборчих прав здійснюється в порядку адміністративного судочинства. Інший приклад такого розмежування відносин та механізму його реалізації – суб'єктивне публічне право на свободу об'єднань, а також право на участь в управлінні державними справами шляхом створення та членства в політичних партіях. Розділи підручників з конституційного і адміністративного права, які присвячені цим питанням мають майже однаковий зміст, фактично не розрізняючи конституційний характер суб'єктивного права та адміністративно-правовий механізм його реалізації [5, с. 158-172: 6, с. 416-473: 7, с. 164-180: 8, с. 108-112: 9, с. 248-253: 10, с. 71-94]. Відповідно, конституційно-правовий характер будуть мати ті норми і відносини, які стосуються реалізації та захисту особами політичних, релігійних та ін. прав громадян, а також у визначенні їх прав, обов'язків та умов діяльності під час взаємодії з державою та іншими інститутами громадянського суспільства. В адміністративні відносини особи-члени політичних партій та громадських об'єднань вступають вже як учасники конкретних адміністративних процедур: 1) під час здійснення їх легалізації (заявна реєстраційна процедура); 2) при здійсненні контролю за їх діяльністю, в т.ч. фінансовою (втручальна процедура); 3) при притягненні їх до адміністративної відповідальності (втручальна процедура негативного характеру). Це ж стосується суб'єктивних публічних прав на звернення, на доступ до публічної інформації чи права на мирні зібрання: юридичний механізм їх реалізації по суті є різновидом заявних адміністративних процедур [11, с. 24-25].

Якщо проілюструвати співвідношення між категоріями «права людини» та «суб'єктивні публічні права» на підставі закономірностей формальної логіки, то в даному випадку матиме місце відношення підпорядкування понять. Воно існує між такими поняттями, де одне поняття входить в як частина в склад другого. Відтак, категорія «права людини» є підпорядковуючим поняттям, а «суб'єктивні публічні права» – підпорядкованим. З боку змісту між підпорядковуючим і підпорядкованим поняттям існує таке відношення: підпорядковане поняття включає до свого змісту всі ознаки, властиві підпорядковуючому поняттю, плюс ознаки, специфічні тільки для підпорядкованого поняття [12, с. 36-37]. Все, що утверджується про

підпорядковуюче поняття, ми можемо утверджувати про підпорядковане поняття, тобто не можна мислити предмет, відображений у підпорядкованому понятті, без тих ознак, властивих підпорядковуючому поняттю.

Отже, існуючий на сьогодні зміст та обсяг категорії «суб'єктивні публічні права» дає підставу вважати її загальною правовою, а не окремонауковою категорією адміністративного права, яка визначає світоглядні, методологічні та гносеологічні засади для формування окремонаукових категорій, пов'язаних з реалізацією суб'єктивних публічних прав осіб в усіх галузевих публічно-правових науках. У такому випадку категорія «суб'єктивні публічні права» набуває ще більшого ціннісно-світоглядного значення, оскільки вона вже формує базові засади загального публічно-правового (а не лише адміністративно-правового) статусу особи і повинна відобразити цінності спільні для всіх публічно-правових наук.

Література:

1. Загальне адміністративне право: підручник / Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А. А. та інші; за заг. ред. І. С. Гриценка. К. : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
3. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцька, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
4. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2019. 190 с.
5. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Х.: Право, 2008. 416 с.
6. Савчин М. В. Конституційне право України: підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. К.: Правова єдність, 2009. 1008 с.
7. Конституційне право України: Підручник для студентів ВНЗ. За ред. академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора Ю. М. Тодики, доктора юридичних і політичних наук, професора В. С. Журавського. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 416 с.
8. Битяк Ю.П. Адміністративне право: підручник. Юрінком Інтер, 2005. 304 с.
9. Адміністративне право України: Підручник за ред. С.В.Квалова. Одеса: Юридична література, 2003, 896 с.

10. Адміністративне право України. Академічний курс в 2-х томах. Т. 1. Загальна частина. К.: Юридична думка, 2004, 584 с.

11. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / В.П. Тимошук. К.: Факт, 2003., 496 с.

12. Жеребкін В.Є. Логіка. Х.: Основа, 1995. 256 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-67>

SOME PROBLEMS OF PROTECTING THE RIGHT TO CIVIL SERVICE

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ

Fedchyshyn S. A.

*Doctor of Legal Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the
Administrative Law Department
Yaroslav Mudryi National
Law University
Kharkiv, Ukraine*

Федчишин С. А.

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
адміністративного права
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

В умовах триваючої адаптації державної служби до європейських стандартів забезпечення захисту права на державну службу є досить важливим. Захист права на державну службу є необхідним для розбудови ефективної, професійної та стабільної державної служби, у якій службовці просуються по службі за їх заслугами, відчувають себе захищеними від протиправних рішень, дій чи бездіяльності керівника державної служби в державному органі та інших суб'єктів, мають мотивацію до розвитку та професійного зростання. У зв'язку з наведеним актуального значення набуває аналіз засобів захисту права на державну службу, їх видів, особливостей законодавчого регулювання тощо.

Законодавство України в частині захисту права на державну службу в останні роки було змінене, що пов'язано із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади» від 19.09.2019 р. [1]. Зокрема, відбулася зміна ст. 11 «Захист права на державну службу» та деяких інших пов'язаних статей Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. [2]. До змін захист права на державну службу включав можливість: